

100-LECIE URODZIN I 20-LECIE ŚMIERCI SEWERYNA UDZIELI (24. XII. 1857 – 26. IX. 1937)

W roku ubiegłym minęło stulecie urodzin i dwudziestolecie śmierci Seweryna Udzieli, człowieka, którego nazwisko stało się symbolem w historii etnografii minionego pokolenia. Skromny nauczyciel z niezamożnej mieszczańskiej rodziny tytaniczną pracą i gorącym umiłowaniem ludowej kultury wybił się jako zasłużony etnograf, niestrudzony badacz terenowy i organizator badań, autor wielu cennych prac etnograficznych, jeden z współzałożycieli Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, redaktor „Ludu”, ofiarnie pracujący, wieloletni zastępca przewodniczącego Komisji Etnograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, a wreszcie założyciel i twórca Muzeum Etnograficznego w Krakowie, które obok licznych prac drukowanych i bogatych materiałów rękopiśmiennych stanowi dziś trwałą ślad jego pracowitego żywota.

Zainteresowania etnograficzne Seweryna Udzieli były szerokie, obejmowały niemal wszystkie dziedziny kultury ludowej. Ze specjalnym jednak zapalem oddawał się on gromadzeniu materiałów z zakresu sztuki ludowej, a w szczególności plastyki. On to po raz pierwszy w polskiej literaturze etnograficznej zajął się rozważaniami na temat estetycznych pojęć ludu („Poczucie piękna ludu ropczyckiego”), jemu zawdzięczamy liczne prace o ludowym hafcie („Wzory ludowego haftu białego”, „Hafty ludu krakowskiego”, „Krakowskie hafty białe”, „Hafty kurpiowskie”), stroju („Ludowe stroje krakowskie i ich krój”, „Górale beskidowi”), sprzętarstwie, zabawkarstwie, pisankarstwie („Pisanki w mieście Ropczycach i okolicy”), wycinankarstwie („Wycinanki ludu polskiego, łowickie i kurpiowskie”) oraz ludowym rzemiośle artystycznym („Wyrób sprzętów ludowych w Skawinie pod Krakowem”, „Historia garncarstwa w Polsce, garncarstwo w Bieczu”, „Kuśnierstwo w Starym Sączu”, „Wełniane wyroby

drutowe w Tyńcu pod Krakowem”, „Przemysł ludowy w Koszarawie” i in.).

Sporo materiałów z zakresu ludowej plastyki znajdziemy w pracach Seweryna Udzieli o charakterze monografii terytorialnych („Lud ropczycki”, „Kilka słów o starych, ludowych sprzętach i naczyniach w Sądeczyźnie”).

Nie wszystkie materiały z zakresu ludowej plastyki zebrane przez siebie lub pod swoim kierunkiem zdołał Seweryn Udzieli opracować i ogłosić drukiem. W zbiorach Muzeum Etnograficznego w Krakowie znajdują się bezcennej wartości „Teki Udzieli”, zawierające rysunki i plansze z różnych dziedzin zdobnictwa ludowego, zebrane przed półwieczem na terenie Lasowiaków, Żywiecczyny i Sądeczyny. Z tych ostatnich, które są najobfitsze, ogłosił Udziela drukiem jedynie niewielką rozprawkę pt. „Artyzm wiejski w ziemi sądeckiej”.

Umiłowanie dla sztuki ludowej znalazło najpełniejszy wyraz w zbiorach stworzonego przez Udziela Muzeum Etnograficznego. Przedmioty z zakresu plastyki stanowią w nim trzon całej kolekcji, gromadzone i eksponowane z największą starannością. Dzięki energii i wytrwałości Seweryna Udzieli zbiory zgromadzone przez niego stały się zalążkiem, z którego powstało z czasem najwspanialsze muzeum etnograficzne w Polsce. Nic więc dziwnego, że Muzeum to po śmierci Seweryna Udzieli nosiło jego imię. Dopiero w pierwszych latach po II wojnie światowej z nazwy Muzeum Etnograficznego w Krakowie znikło nazwisko jego twórcy. Najwyższy chyba czas, aby obecnie placówce założonej przez zasłużonego etnografa przywrócić dawną nazwę: „Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli”.

Roman Reinfuss